

УДК 347.191.11:330.322.16

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СТВОРЕННЯ
КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ**

Данилюк М.Б., аспірант
кафедри цивільного права
Юридичний інститут

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Стаття присвячена з'ясуванню питань, пов'язаних із особливостями створення корпоративних інвестиційних фондів як юридических осіб приватного права.

Ключові слова: корпоративний інвестиційний фонд, юридична особа, інститут спільного інвестування, створення корпоративного інвестиційного фонду.

Статья посвящена выяснению вопросов, связанных с особенностями создания корпоративных инвестиционных фондов как юридических лиц частного права.

Ключевые слова: корпоративный инвестиционный фонд, юридическое лицо, институт совместного инвестирования, создание корпоративного инвестиционного фонда.

Danyluk M.B. CIVIL DESCRIPTION OF CREATING CORPORATE INVESTMENT FUND

The article is devoted to clarifying issues related features create investment funds as legal entities of private law.

Key words: corporate investment fund entity collective investment, corporate investment fund.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку суспільного життя сучасну ринкову економіку важко уявити собі без цивільно-правової категорії юридичної особи і широкого спектра її організаційно-правових форм. Поява цих правових інститутів багато в чому обумовлена ускладненням соціальної організації суспільства, розвитком економічних та ринкових відносин. Із часу незалежності України економічно-правові реформи, що в ній проводяться, істотно вплинули на розвиток інституту юридичної особи. Упродовж останніх років в Україні прийнято значну кількість нормативних актів, які визначають правовий статус та порядок створення окремих видів юридичних осіб приватного права.

Питання, пов'язані із виникненням юридичних осіб приватного права, були предметом дослідження багатьох відомих учених, а саме: В.І. Борисової, С.М. Братуся, В.А. Васильєвої, О.М. Вінник, О.В. Дзери, А.С. Довгерта, А.В. Зеліско, О.І. Зозуляк, І.М. Кучеренко, О.Р. Кібенко, В.М. Кравчука, І.В. Спасибо-Фатеевої, Є.О. Харитонов, П.П. Черевко та інших. Однак з'ясування теоретико-правових питань щодо створення корпоративних інвестиційних фондів як юридичних осіб приватного права не провадилося. У той же час вказана сфера наукових досліджень характеризується високим рівнем актуальності, що визначається оновленням законодавства стосовно статусу корпоративних інвестиційних фондів.

Метою нашої статті є спроба на основі концептуальних теоретико-правових підходів з'ясувати особливості створення корпоративних інвестиційних фондів у якості юридичних осіб приватного права із виключною правоздатністю.

Виклад основного матеріалу. Інститути спільного інвестування (далі – ІСІ), а саме корпоративні інвестиційні фонди (далі – КІФ), займають вагоме місце в інфраструктурі фінансового ринку та є ефективним механізмом залучення інвестиційних ресурсів в економіку країни. Рівень інтенсивності поширення ІСІ визначає важливість розвитку цієї сфери інвестиційної діяльності та зумовлює необхідність проведення комплексного і детального дослідження поряд-

ку створення спеціальних організаційно-правових форм юридичних осіб приватного права, які професійно її реалізують.

Зважаючи на особливості мети та функцій різних видів юридичних осіб приватного права та їх організаційно-правових форм, була створена значна система нормативних актів, що визначили їх правовий статус. Проте, як зазначають науковці, велика кількість законодавчих актів призвела до виникнення різних правових концепцій щодо регулювання однорідних за своєю правовою природою відносин, зокрема це стосується правовідносин, пов'язаних зі створенням юридичних осіб приватного права [1, ст. 4]. Те саме можна сказати і про правові основи створення корпоративних інвестиційних фондів, як юридичних осіб приватного права. Адже до прийняття нового Закону України «Про інститути спільного інвестування» (далі – ЗУ «Про ІСІ»), який вступив у силу 1 січня 2014 року [2], правовою основою створення і діяльності корпоративних інвестиційних фондів були: Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 р. [3] (до вказаного Закону передбачалась можливість застосування загальних положень Закону України «Про господарські товариства» [4] стосовно акціонерних товариств, якщо вони не суперечили спеціальним нормам) та Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р., який замінив Закон України «Про господарські товариства» у сфері регламентації загальних положень щодо акціонерних товариств [5]. Такий механізм правового регулювання статусу КІФ визначав наявність окремих проблем узгодженості положень двох нормативних актів.

Прийняття ЗУ «Про ІСІ» ознаменувало кардинальну зміну підходів до регулювання статусу КІФ, адже відповідно до ст. 3 Закону загальні норми про акціонерні товариства не застосовуються до регулювання діяльності КІФ [2]. Відповідні зміни були внесені також до Закону України «Про акціонерні товариства», згідно із ч. 5 ст. 1 якого «дія цього Закону не поширюється на акціонерні товариства, які створені, діють та припиняються відповідно до законодавства про

інститути спільного інвестування». Таким чином, порядок створення і діяльності КІФ регулюється винятково нормами ЗУ «Про ІСІ». Разом із ЗУ «Про ІСІ» було прийнято цілу низку підзаконних нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі НК-ЦПФР), що спрямовані на вдосконалення правового регулювання професійної діяльності на ринку спільного інвестування. Враховуючи наведені обставини, виникає потреба розкриття особливостей створення КІФ на основі комплексного аналізу оновленого законодавства з метою з'ясування послідовності та системності його норм, а також виявлення проблем застосування його на практиці.

У науковій літературі існує думка, що для виникнення юридичної особи необхідними є наявність субстрату, що складає його зміст (тобто група осіб та майно), а також відповідність законним умовам [1, ст. 54; 6, ст. 335]. У зв'язку з наведеним, зазначають науковці, остання проходить певні стадії. Зокрема, В.І. Борисова зазначає, що створення будь-якої юридичної особи приватного права – це багатостадійний процес, котрий охоплює фактичні дії засновників (розробка установчих документів, створення статутного капіталу тощо) та держави в особі певних органів (перевірка дій засновників тощо) і юридичні дії зазначених осіб. Державна реєстрація є остання стадія, що завершує процес створення юридичної особи, яка до цього існувала фактично, а з моменту державної реєстрації виникає юридично [7, с. 86–87].

Найбільш вичерпний перелік таких стадій сформовано В.М. Кравчуком, який виділяє серед них такі: 1) ініціативна стадія, на якій відбувається «обдумування» мети, заради здійснення якої створюється юридична особа, розроблюється бізнес-план майбутньої підприємницької діяльності та ін. На цьому етапі ще не здійснюється жодних юридичних дій; 2) організаційна стадія, яка має на меті вчинення юридичних дій, спрямованих на заснування юридичної особи. Зокрема обирається організаційно-правова форма юридичної особи, розробляються і затверджуються установчі документи, підшукується приміщення для розташування підприємства, обирається найменування, скликаються установчі збори, формуються органи управління; 3) легалізаційна стадія, метою якої є офіційне визнання створеної юридичної особи. Легалізація здійснюється шляхом державної реєстрації; 4) постлегалізаційна стадія, на якій зареєстрована юридична особа відкриває банківські рахунки, виготовляє печатку. Ця стадія є необхідною для того, щоб юридична особа могла діяти [8, с. 224–225]. Вужчий перелік стадій створення юридичних осіб подано І.М. Кучеренко, де вчена наводить думку С.М. Жилінського, який виділяє дві стадії: підготовчу, на якій розробляється локальна нормативна модель юридичної особи, яка втілюється в установчих документах – статуті і (або) установчому договорі, і стадію державної реєстрації [6, с. 335].

Як свідчать норми ч. 4 ст. 9 ЗУ «Про ІСІ» та пункту другого розділу II Положення про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску акцій КІФ, створення КІФ є складним багатостадійним процесом. Наведене законодавство містить однакові норми щодо процесу створення даної юридичної особи і передбачає поетапне її створення, дотримання якого є обов'язковою умовою легалізації останньої. Так, зазначені

норми містять такі етапи: прийняття зборами засновників рішення про створення КІФ, затвердження проекту його статуту та про приватне розміщення акцій останнього; подання до НК-ЦПФР заяви та всіх документів, необхідних для погодження проекту статуту КІФ та реєстрації випуску акцій з метою формування початкового статутного капіталу; реєстрація НКЦПФР випуску акцій КІФ, погодження проекту його статуту та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій; присвоєння акціям КІФ міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів; укладення з депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування емісії акцій КІФ та оформлення глобального сертифіката; приватне розміщення акцій серед засновників КІФ; оплата повної номінальної вартості акцій КІФ із метою формування початкового статутного капіталу; затвердження установчими зборами КІФ результатів приватного розміщення акцій серед його засновників, затвердження статуту, обрання членів наглядової ради, затвердження проектів договорів із компанією з управління активами та зберігачем активів; державна реєстрація КІФ та його статуту в органах державної реєстрації; укладення договорів із компанією з управління активами (далі – КУА) та зберігачем активів КІФ; подання до НКЦПФР усіх документів, необхідних для реєстрації звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників КІФ, регламенту та внесення відомостей про КІФ до Єдиного державного реєстру ІСІ (далі – Реєстр); отримання свідоцтва про реєстрацію випуску акцій КІФ, зареєстрованого регламенту, свідоцтва про внесення до Реєстру та зареєстрованого звіту про результати приватного розміщення акцій серед його засновників [2; 9].

Отже, посилаючись на погляди науковців щодо стадій створення юридичних осіб [8, с. 224–225; 6, ст. 335; 7, с. 86–87] та на норми законодавства, що регулюють діяльність юридичних осіб загалом, та КІФ зокрема [2; 9], можемо вказати, що вищенаведені етапи створення юридичної особи застосовуються і при створенні КІФ. Однак КІФ є юридичною особою, діяльність якої регулюється нормами спеціального законодавства щодо діяльності ІСІ, а тому порядок створення останньої має свої особливості. З огляду на це необхідно більш детально розкрити особливості створення КІФ, про що мова піде далі.

Первинним етапом створення КІФ є прийняття засновниками рішення про створення даної юридичної особи. Згідно з ч. 1 ст. 9 ЗУ «Про ІСІ» засновниками КІФ є особи (особа), що прийняли рішення про його створення. Засновниками можуть бути юридичні та фізичні особи, а також юридичні особи, у статутному капіталі яких частка державної або комунальної власності не перевищує 25 відсотків. Ці норми наголошують на приватноправовій природі КІФ. Водночас специфіка діяльності КІФ впливає на свободу волевиявлення засновників КІФ щодо обрання організаційно-правової форми та предмета діяльності. Зокрема, ч. 1 ст. 8 Закону наголошує на тому, що КІФ створюється винятково у формі акціонерного товариства і виключно для проведення інвестиційної діяльності. Такі спеціальні норми зумовлені сферою діяльності КІФ, яка опосередковано пов'язана із забезпеченням публічних інтересів держави, оскільки мова йде про інвестування, а, отже, про стан економіки

країни. Саме тому ця сфера діяльності підпадає під підвищений рівень державного регулювання. Варто відзначити, що вказане не впливає на факт вільного волевиявлення засновників щодо утворення КІФ і, відповідно, не змінює його приватноправову природу.

Відповідно до загальних положень ЦК України щодо створення юридичних осіб приватного права останні можуть виникати шляхом заснування (вперше) або ж у результаті універсального правонаступництва при злитті, приєднанні, поділі, виділі, перетворенні [10]. Відповідно ж до ч. 3 ст. 8 Закону КІФ може бути створеним виключно шляхом заснування. Злиття, поділ, виділ, приєднання чи перетворення корпоративного фонду забороняється. Виділ із корпоративного фонду іншої юридичної особи забороняється. Приєднання до корпоративного фонду іншої юридичної особи забороняється. Означені вище положення визначають специфіку змісту ініціативної стадії створення КІФ.

Звертаючись до аналізу організаційної стадії їх створення, в першу чергу потрібно зазначити, що порядок провадження спільної діяльності щодо створення КІФ визначається в укладеному засновниками засновницькому договорі. Також, крім цього, у засновницькому договорі вказується кількість акцій КІФ, що підлягають придбанням кожним засновником, номінальна вартість і вартість придбаних таких акцій, строк і форми оплати акцій та строк дії цього договору. Засновницький договір укладається в письмовій формі, а якщо створюється за участю фізичних осіб – їх підписи підлягають нотаріальному засвідченню. Укладання засновницького договору не є обов'язковим, однак у випадку його укладення він діє до дня реєстрації КІФ як юридичної особи. Відповідно до наведеного варто звернутися також до законодавства щодо діяльності акціонерних товариств, де на відміну від п. 2 ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про ІСІ», норма п. 3 ч. 3 ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» містить інші терміни дії засновницького договору. В наведеній статті Закону закріплено, що засновницький договір діє до дати реєстрації НКЦПФР звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій [5]. Згідно із законодавством України, яке регулює діяльність ІСІ, необхідно сказати, що основне призначення засновницького договору полягає у врегулюванні питань, які виникають при вчиненні засновниками фактичних і юридичних дій, спрямованих на виникнення юридичної особи, а саме: необхідності сплати до проведення установчих зборів майнових внесків і визначення форми їх сплати, порядок сплати майнових внесків тощо. Щодо строку дії засновницького договору, що визначається цивільним законодавством, варто навести думку І.В. Спасибо-Фатеевої. Вчена відносить правовідносини щодо оголошення передплати на акції до односторонніх угод, в яких обов'язки засновників спрямовані на виникнення у передплатників права на участь в установчих зборах, а не на придбання акцій і доводить достатність договірних відносин для створення акціонерних товариств [11, ст. 15] (у формі яких також створюється КІФ). А тому, оскільки до державної реєстрації КІФ та його статуту в органах державної реєстрації засновниками КІФ повинні бути сплачено 100 відсотків розміру початкового статутного капіталу, то наведена концепція щодо строку дії засновницького договору є такою, яку найбільш доцільно засто-

совувати при створенні КІФ, а отже, строк дії, передбачений ЗУ «Про ІСІ» при створенні КІФ, є достатнім.

Подальші дії засновників пов'язані із погодженням проекту статуту та формуванням початкового статутного капіталу КІФ, а тому протягом 60 днів після прийняття зборами засновників рішення про приватне розміщення акцій КІФ до НКЦПФР подаються необхідні документи: 1) заява про погодження проекту статуту та реєстрацію випуску акцій з метою формування початкового статутного капіталу КІФ; 2) протокол зборів засновників КІФ чи рішення одноосібного засновника, який (яке) повинен(не) містити: рішення про створення КІФ; рішення про приватне розміщення акцій; рішення про затвердження проекту статуту КІФ; визначення дати проведення установчих зборів засновників; визначення засновника(ів) та/або уповноважених осіб засновника(ів); 3) проект статуту КІФ; 4) висновок аудитора (аудиторської фірми) щодо спроможності засновника – юридичної особи, сплатити відповідні внески до статутного капіталу КІФ; 5) копію декларації про майновий стан і доходи з відміткою відповідного податкового органу за останній рік, що передував року, в якому прийнято рішення про намір створення КІФ, або виписка з банківського рахунку про наявність коштів у засновника – фізичної особи [9].

Щодо наведених положень, які згідно із законодавством зазначаються в протоколі зборів засновників, у науковців існує думка, що їх доцільно було б визначити в засновницькому договорі, оскільки форма протоколу не може вмістити всі ті питання, які вимагають врегулювання під час здійснення фактичних та юридичних дій щодо створення даної юридичної особи в силу того, що впорядкування потребують також зобов'язальні відносини засновників щодо сплати майнових внесків [12, ст. 163–164]. З огляду на це виникає думка про закріплення в законі, що регулює діяльність ІСІ, обов'язковості засновницького договору для КІФ у силу процедурно ускладненого етапу їх створення. А оскільки специфікою створення КІФ на організаційній стадії є підтвердження належного майнового стану засновників даної юридичної особи, то видається доцільним вкотре підкреслити підвищений інтерес із боку держави щодо діяльності КІФ.

Після узгодження викладених організаційних питань засновники мають сплатити акції, на які вони підписалися, виключно в грошовій формі згідно з п. 2 ч. 3 ст. 9 ЗУ «Про ІСІ».

Наступним структурним елементом організаційної стадії створення КІФ є проведення установчих зборів. Відповідно до законодавства такі збори проводяться протягом трьох місяців із дня повної оплати засновниками вартості акцій КІФ. Під час їх проведення вирішуються питання щодо: затвердження проекту статуту; створення наглядової ради та обрання її членів; уповноваження представника (представників) на вчинення дій, пов'язаних із створенням КІФ; затвердження результатів приватного розміщення акцій серед засновників КІФ; затвердження проектів договорів із КУА та зберігачем активів, а також вчинення інших дій, необхідних для створення КІФ. Не затвердження установчими зборами статуту та результатів розміщення акцій КІФ вважається відмовою від створення КІФ та є підставою для повернення засновникам коштів, внесених у рахунок оплати акцій.

Наступною стадією створення даної юридичної особи відповідно до ЗУ «Про ІСІ» є державна реєстрація КІФ та його статуту в органах державної реєстрації. Стаття 87 ЦК України встановлює, що юридична особа підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом. Дані державної реєстрації включаються до Єдиного державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення [10].

Державна реєстрація або реєстрація статуту, вказує О.В. Дзера, є неодмінною умовою виникнення юридичної особи [13, ст. 116] та є одним із обов'язкових елементів юридичного складу, з яким законодавець пов'язує створення будь-якої юридичної особи [14, ст. 147]. Значення державної реєстрації юридичних осіб та ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, зазначає Є.О. Харитонов, полягає в тому, що така реєстрація забезпечує можливість отримання необхідної інформації господарюючими суб'єктами [15, ст. 160]. Юридична особа вважається створеною з моменту її державної реєстрації [16, ст. 123].

Державна реєстрація юридичних осіб полягає у засвідченні факту створення цієї юридичної особи, що здійснюється уповноваженим органом державної влади [17].

Однак вчинення цих дій, як відзначає у своїх наукових працях А.В. Зеліско, для повноцінного функціонування КІФ, що акумулюють кошти фізичних осіб для здійснення інвестиційної діяльності, є недостатнім [18, ст. 253]. Вказане учена обґрунтовує наявністю у КІФ спеціальних статусів: інституту спільного інвестування, а також фінансової установи. Вважаємо за доцільне підтримати викладену концепцію, оскільки про її аргументованість свідчить спеціальне законодавство у сфері регламентації інститутів спільного інвестування. Відповідно до Положення про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску акцій КІФ спочатку здійснюється реєстрація КІФ та їх статуту в органах державної реєстрації, а потім подаються до НКЦПФР всі необхідні документи для реєстрації звіту про результати приватного розміщення акцій КІФ, регламенту КІФ і як наслідок – внесення КІФ до Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування. Окрім цього, КІФ є професійним учасником ринку фінансових послуг і згідно з пунктом 1.6 рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Порядку формування та ведення державного реєстру фінансових установ, які надають фінансові послуги на ринку цінних паперів» [19] набуває статусу фінансової установи. А тому відповідно до ст. 7 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [20] як юридичні особи, які мають намір надавати фінансові послуги, зобов'язані звернутися до відповідного органу державного регулювання ринків фінансових послуг протягом тридцяти календарних днів із дати державної реєстрації для включення її до державного реєстру фінансових установ. З цього моменту настає можливість надавати фінансові послуги.

Протягом одного року з дня внесення відомостей про КІФ до Реєстру КУА повинна зареєструвати в НКЦПФР випуск акцій, що здійснюється з метою спільного інвестування, та проспект їх емісії. Акціям КІФ присвоюється міжнародний ідентифікаційний номер цінних паперів.

Опираючись на схему стадійності створення юридичних осіб, визначену В.М. Кравчуком, і накладаючи її на спеціальний порядок створення КІФ, можемо стверджувати про яскраво виражену постлегалізаційну стадію створення досліджуваних юридичних осіб. Адже аналіз чинного законодавства та доктрини корпоративістики свідчить про те, що з моменту реєстрації КІФ в якості юридичної особи не відбувається його створення в якості суб'єкта правовідносин, повноцінно здатного до участі у сфері інвестиційної діяльності.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що порядок створення КІФ відзначається специфікою, пов'язаною зі складним процедурним порядком реалізації організаційної стадії, а також яскраво вираженою постлегалізаційною стадією, пов'язаною зі вчиненням юридичних дій, спрямованих на забезпечення участі КІФ в інвестиційній діяльності (легалізація статусу ІСІ, статусу фінансової установи, забезпечення та реєстрація випуску акцій, передбачених для публічного розміщення).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Черевко П.П. Створення юридичних осіб приватного права : дис. ... кандидата юрид. наук: 12. 00. 03 / П.П. Черевко. – К., 2008. – 225 с.
2. Про інститути спільного інвестування: Закон України № 5080-VI від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
3. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України № 2299-III від 15.03.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.
4. Про господарські товариства : Закон України № 1576-XII від 19.09.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
5. Про акціонерні товариства : Закон України № 514-VI від 17.09.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
6. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права : дис. ... доктора юрид. наук: 12. 00. 03 / І.М. Кучеренко – К., 2004. – 468 с.
7. Борисова В.І. До проблеми створення юридичних осіб // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2 (29). – С. 79–88.
8. Кравчук В.М. Корпоративне право: Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. – К.: Істина, 2008. – 720 с.
9. Про затвердження Положення про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 1104 від 20.06.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1187-13>.
10. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
11. Спасибо-Фатеева І.В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / І.В. Спасибо-Фатеева. – Х. : Б. в., 2000. – 36 с.
12. Зеліско А.В. Ознаки засновницького договору корпоративних юридичних осіб. Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяченій пам'яті професора О.А. Пушкіна. – Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ; Золота миля, 2013. – 652 с.
13. Цивільне право України: підручник: у 2-х кн. / [О.В. Дзера, Д.В. Довгерт та ін.]; за ред. О.В.Дзери, Н.В. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – Кн. 1. – 736 с.
14. Науково-практичний коментар цивільного кодексу України : у 2 т. – 5-те вид., перероб. і допов. / [Н.С. Кузнецова, О.В. Дзера та ін.]; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – Т. І. – 832 с.

15. Цивільне право України: підручник: [С.О. Харитонов, О.І. Харитонova, О.В. Старцев]. – Вид. 3, перероб. і доп. – К.: Істина, 2013. – 808 с.

16. Цивільне право України: Загальна частина / І.А. Бірюков, Ю.О. Заїка.; за ред. І.А. Бірюкова і Ю.О. Заїки. – К.: Алеута, 2014. – 510 с.

17. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України № 755-IV від 15.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

18. Зеліско А.В. Цивільна правосуб'єктність корпоративних інвестиційних фондів / А.В. Зеліско // Держава і

право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 59. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 20013. – 600 с.

19. Про затвердження Порядку формування та ведення державного реєстру фінансових установ, які надають фінансові послуги на ринку цінних паперів : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 2030 від 03.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1614-15>.

20. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

УДК 347.73 (477)

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СПОСОБІВ І ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ПАЦІЄНТА

Дроздова О.В., аспірант
кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті проведено теоретико-правовий аналіз категорій «способи захисту» і «засоби захисту» прав пацієнта. Проаналізовані точки зору вчених на визначення правової природи цих категорій. Досліджено, що необхідно розрізняти поняття «способ захисту прав» і «засіб захисту прав», які хоча й пов'язані, але не є тотожними. Визначено класифікацію засобів захисту прав пацієнта. При дослідженні було встановлено правову природу альтернативних способів вирішення спорів та їх співвідношення із формами та засобами захисту прав пацієнта.

Ключові слова: способи захисту прав, засоби захисту прав, форми захисту прав, права, пацієнт, альтернативні способи вирішення спорів.

В статті проведено теоретико-правовий аналіз категорій «способы защиты», «средства защиты» прав пациента. Проанализированы точки зрения ученых на определение правовой природы данных категорий. Доказано, что необходимо различать понятия «способ защиты прав» и «средство защиты прав», которые хотя и связаны, но не являются тождественными. Определена классификация средств защиты прав пациента. Сформулированы способы защиты прав пациента. При исследовании была установлена правовая природа альтернативных способов разрешения споров и их соотношение с формами и средствами защиты прав пациента.

Ключевые слова: способы защиты прав, средства защиты прав, формы защиты прав, права, пациент, альтернативные способы разрешения споров.

Drozdova O.V. DIFFERENTIATION OF WAYS AND MEANS TO PROTECT PATIENT'S RIGHTS

This article presents theoretical and legal analysis of categories «means of protection», «protection» of patient. Scientists analyzed in terms of determining legal nature of categories «means of protection», «protection» of patient. Investigated need to distinguish between concept of «method rights protection» and «rights protection means» which although related, but not identical. Defined classification remedies patient. Formed ways to protect patient rights.

Key words: method rights protection, rights protection means, forms of protection of rights, rights, patient, alternative methods of dispute resolution.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення ефективного захисту цивільних прав, свобод та інтересів особи є однією з головних серед проблем реального впровадження у суспільні відносини принципу верховенства права, закріпленого у частині першій ст. 8 Конституції України. Цей захист здійснюється, перш за все, судами [1]. Це свідчить про актуальність проблеми способів і засобів захисту цивільних прав та інтересів.

Ступінь розробленості проблеми. У центрі уваги багатьох учених перебуває інститут захисту цивільних прав у цілому, а саме у працях М. Агаркова, С. Алексєєва, Ю. Білоусова, Т. Боднаря, В. Борисової, А. Довгєрта, І. Жилінкової, О. Дзєри, С. Іванової, З. Красіловської, Н. Кузнєцової, Н. Леннуар, В. Луця, Р. Майданика, Н. Мироненко, О. Підопригори, Ю. Разметаєвої, О. Спектор, П. Федоренко, Є. Харитонova, Я. Шевченко, А. Яреми та ін.

Мета статті. Незважаючи на інтерес до вказаної проблематики, залишається малорозро-

бленим питання відмежування категорій «засоби захисту» і «способи захисту» цивільних прав пацієнтів. Отже, вважаємо за потрібне присвятити цю статтю з'ясуванню співвідношення зазначених категорій, а також дослідженню конкретних способів і засобів захисту прав пацієнтів.

Виклад основного матеріалу. Спершу встановимо, як тлумачаться досліджувані поняття. У літературі дискусійним є питання щодо трактування термінів «способи» та «засоби». Так, деякі дослідники під способами захисту розуміють «засоби правового впливу, які застосовуються компетентними органами щодо зобов'язаних осіб або правопорушників із метою відновлення порушеного (оспороного) права людини» [2, с. 295]. Тобто, способи і засоби за цією концепцією є схожими категоріями.

На думку інших [3], терміни «правові засоби» і «способи» близькі за змістом, але не тотожні. Дійсно, їх не слід ототожнювати хоча б тому, що способи чітко встановлюються законом або договором, а правові засоби належать не лише